

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 44

3/2010

Siete v krajine

Siete sa vyznačujú vlastnosťami, ktoré odpradáva pútali pozornosť človeka. Krajinné siete sú zložené z pomyselných ramien a spojovacích bodov, tzv. uzlov. Môžu mať prirodzený, antropogénny a zmiešaný charakter. Všetky stavebné prvky krajinných sietí majú svoje opodstatnenie a plnia celý rad funkcií. Princiipiálne majú biologicko-ekologický, technicko-ekonomický a estetický význam. Krajinné siete sú médiami a tepnami toku hmoty a energie v krajine, areálmi biodiverzity a nástrojmi ekologickej stability i tvorby krajinného obrazu. Okrem toho svedčia o vývojových aspektoch prvkov, zložiek a celostných systémov krajinného priestoru. Sú v nich zakódované časopriestorové znaky foriem a spôsobov využívania krajiny, ovplyvňujú jej vlastnosti a stav.

Siete na jednej strane spájajú body či uzly, na druhej strane rozdeľujú plochy. Schopnosť spájať body je veľkou výhodou, môže však spôsobiť rozmanité ťažkosti. Riečna sieť, údolná sieť, komunikačná sieť, ekologickej sieť, potrubná sieť, elektrorozvodná sieť nepochybne spájajú body s rôznymi vlastnosťami. Vďaka tomuto prepojeniu vznikajú intenzívne fungujúce systémy. Niektoré siete sú „jednosmerné“ – hmota, energia, prípadne informácie „pretekajú“ iba jedným smerom. Naopak, „obojsmerné“ siete umožňujú toky v požadovaných smeroch súčasne i striedavo.

Ak sa pozeráme na siete z hľadiska používateľa, sme obyčajne spokojní, keď požadované toky prebiehajú podľa našich potrieb a predstáv. Úplne inak vnímajú takéto siete napríklad zvieratá, ktoré sa preto musia pohybovať v obmedzenom priestore. Touto dichotómiou disponujú vlastne všetky siete, každá má svoje záporné stránky súvisiace s delením priestoru. Mnohé siete kultúrna krajina zdedila od krajiny prírodnej, ďalšie pridal človek. Dopravné siete majú bezosporu veľa výhod, ale obyvatel domu tesne vedľa diaľnice alebo rušnej železnice si to nemyslí. Rieka je zdrojom vody, energie, príjemných zážitkov, je spojovacím médium, ale v prípade povodní prináša človeku skazu. Údolná sieť v horách vedie ľudí až po vrcholy a sedlá, ale na plošinách predstavuje prekážku pre dopravu každého druhu.

Iba nedávno človek začal v „rozdrobenej“ prírode tvoriť siete, ktoré ju opäť spoja. O užitočnosti ekologickej stabilizačnej siete väčšina ľudí nepochybuje, ale málokto chce, aby viedla jeho pozemkom. Prekáža mu v jeho využívaní, zavádza vo výhlade, prípadne je útočiskom nevitáných živočíchov a rastlín.

Život človeka so sieťami bude vždy kompromisom, budú fungovať, ak sa o ne bude primerane starať a kontrolovať ich. Pavučina sietí signalizuje, že krajina žije, funguje, rešpektuje potreby ľudí aj prírody.

Jaromír Kolečka, Ján Supuka

Obsah

- L. Miklós: Siete v krajine – územný systém ekologickej stability 115
- P. Maděra: Ekologické siete v České republice – súčasný stav a perspektívy 121
- Z. Izakovičová: Antropogénne siete a ich vplyvy na krajinu 124
- J. Supuka: Antropogénne a poloprírodné vegetačné prvky v krajinnnej sieti ... 130
- J. Ružičková: Prírodné biotopy v ekologickej sieti a príklady ich riešenia v krajine 134
- M. Moyzeová: Navrhovanie územných systémov ekologickej stability na vybraných modelových územiach 138
- J. Kolečka: Údolní síť jako funkční kostra v typologii krajiny 143
- P. Halaj: Riečne systémy a ich funkcie 149
- J. Zapletalová: Dopravní síť v krajine 153
- J. Horák, I. Ivan: Dopravní síť a jejich vliv na potenciální dojíždku do zaměstnání v České republice 159

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 44

3/2010

Contents

L. Miklós: Networks in the Landscape – Territorial System of Ecological Stability	115
P. Maděra: Ecological Networks in the Czech Republic – Present State and Perspectives	121
Z. Izakovičová: Anthropogenous Networks and Their Influences on the Landscape	124
J. Supuka: Anthropogenous and Seminatural Vegetation Elements in the Landscape Network.....	130
J. Ružičková: Natural Habitats of Ecological Network and Examples of Their Solutions in the Landscape....	134
M. Moyzeová: Proposal of the Territorial System of Ecological Stability on Chosen Model Territories	138
J. Kolečka: Valley Network as Functional Skeleton in the Landscape Typology	143
P. Halaj: Riverine Systems and Their Functions	149
J. Zapletalová: Transport Networks in the Landscape.....	153
J. Horák, I. Ivan: Transport Networks and Their Influence to Potential Commuting in Czech Republic.....	159

Networks in the Landscape

Networks are characterized by features, that encouraged attention of a man for a long time. Landscape networks are composed from imaginary arms and communication points, so called junctions. They can have natural, antropogenous and mixed character.

Every structural elements of the landscape networks have their sense and fulfil their functions. Technically they have biological-ecological, technical-economical and aesthetic significance. They are media and arteries of the material and energy flow, areas of biodiversity and instruments of ecological landscape stability and creation of landscape scenery. They also reflect about developmental aspects of the elements, components and complex systems of the landscape. They contain encoded spatiotemporal signs of forms and ways of land-use of the landscape, they influence the character and state of the landscape.

Networks connect points or junctions on one side, separate areas on the other one. Ability to connect points is an advantage, but it also can cause various difficulties. There is no doubt, that riverine network, valley network, communication network, ecological network, pipeline network, electrodistributing network connect points with various characteristics. Thanks to these connections, intensive functioning systems are arising. Some of the networks are „unidirectional“ – material, energy or information „are flowing“ oneway only. On the other side, „bidirectional“ networks allow to flow by desiderative directions together as well as alternately.

From the user point of view we are usually satisfied, if desiderative flows run in accordance with our needs and notions. Animals that have to move in limited areas perceive networks differently. Every network is characterized by this dichotomy, every network has its negative aspects in connection with division of the area. Cultural landscape inherited a lot of networks from the natural landscape, some of them were added by humans. Transport networks have a lot of advantages, but people that live near the motorway or busy railway has different opinion. River is the source of water, energy, pleasant experiences, it is connecting medium, but in case of flooding it brings devastation to humans. Valley network leads people to the peaks and saddles in the mountains, but represents barrier for any type of transport on plateaus.

Humans started to create networks in the „crushed“ nature, that will connect it again recently. Nobody doubts on utility of territorial system of ecological stability, but hardly anybody wants it on his land. It is the barrier for utilizing the land, it is an obstacle to free view, it could become the refuge for unwelcome animals and plants.

The life of man with networks will always be a compromise, they will work, if the man will suitably take care of them and control them. Cobweb of networks signalizes, that landscape is alive, that works and respects the needs of humans and nature.

Jaromír Kolečka, Ján Supuka